

TOBAK OCH MILJÖ

Tobak motverkar samtliga av FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling. Detta faktablad berör främst målen ovan.

Tobaksindustrins negativa konsekvenser för miljö och klimat är omfattande. Tobaksodlare, djur och natur förgiftas av nikotinet i tobaksplantan och av de bekämpningsmedel som används i odlingen. Tobaksodling förstör stora mängder jordbruksmark och förbrukar enorma mängder naturresurser. Tobaksindustrin orsakar massiv skogsavverkning vilket bidrar till klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald. Produktionen ger upphov till kemiska avfall och giftiga luftföroreningar. Dessutom är fimpar det vanligaste och skadligaste skräpet som slängs i naturen. Läs mer om de olika aspekterna av tobaksindustrins miljöpåverkan nedan.

Förgiftade marker och vattendrag

Nikotinet i tobaksplantan är skadligt både för människor, djur och natur, och förgiftar marker samt vattendrag. Tobaksplantan är näringskrävande och försämrar jordens bördighet i snabb takt genom att tömma jorden på näringsämnen såsom kväve, kalium och fosfor. För att skydda odlingen från olika sorters skadedjur och säkerställa tillräcklig näringstillförsel används dessutom stora mängder giftiga bekämpningsmedel och gödningsmedel. Kemikalierna i många av de bekämpningsmedel som används är förbjudna i många länder, däribland de som tillhör EU, eftersom de är extremt skadliga för tobaksodlarnas hälsa och naturen. Det giftiga nikotinet och bekämpningsmedlen gör att marken inom kort blir obrukbar och en stor andel av alla tobaksodlare behöver därför ta ny mark i anspråk inför nästa odlingssäsong.

Tips och riktlinjer för materialet

Informationen i detta faktablad får användas fritt på lektioner, till skolarbeten, projekt och olika former av engagemang för tobaksprevention samt hållbarhetsfrågor. Referera till A Non Smoking Generation och utnyttja gärna källförteckningen för att fördjupa kunskaperna om tobak och miljö.

Omfattande skogsavverkning

När marken inte kan återbrukas måste ständigt nya skogsmarker tömmas för tobaksodling. Skogar skövlas för att göra plats åt nya tobaksplantager, men också för att tobaksodlare ska få virke till att torka tobaksbladen. Efter att bladen har plockats från fälten används ofta trä som eldas för att skynda på torkningsprocessen. Uppskattningsvis används 11,4 miljoner ton trä varje år till torkningen. Utöver detta avverkas träd för att få material som används till att producera cigaretter och tobaksförpackningar.

Bild på tobaksfält, från A Non Smoking Generations studieresa till Malawi 2018.

Bild på torkning av tobaksblad, från A Non Smoking Generations studieresa till Malawi 2018.

I tobaksodlande områden i Afrika är skogsavverkningen 10 gånger större än genomsnittet i Afrika. I exempelvis Malawi är tobaksodling den absolut största orsaken till skogsavverkning. 2008 orsakade tobaksodlingen 70 procent av landets totala avskogning. Globalt avverkar tobaksindustrin uppskattningsvis 200 000 hektar skog varje år, vilket motsvarar 1,7 % av den totala globala avskogningen. Det har beräknats att 38 procent av tobaksindustrins skogsavverkning beror på tobaksodling, 8 procent beror på att odlare överger mark för nya områden att odla på, 42 procent beror på behovet av trä till torkningsprocessen och 12 procent beror på behovet av material till att producera cigaretterna och förpackningarna.

Enorm resurs- och vattenförbrukning

För att producera de över 6000 miljarder cigaretter som konsumeras årligen i världen krävs 32,4 miljoner ton tobaksblad som odlas på fyra miljoner hektar mark. Den totala markanvändningen för hela produktionskedjan är cirka 5,3 miljoner hektar, produktionen kräver materiella resurser, såsom metall och fossila bränslen, på totalt 27,2 miljoner ton och förbrukar över 22 miljarder kubikmeter vatten. Det faktum att

tobaksodling kräver mycket vatten är ett särskilt stort problem i områden med vattenbrist och kan orsaka sänkta grundvattennivåer i områden där regnet inte räcker till. Tobaken tar stora resurser i anspråk och försämrar möjligheterna att odla andra grödor. Dessutom läcker de gifter som används i tobaksodlingen ut i jorden och förgiftar grundvattnet, vilket förvärrar situationen ytterligare för människor och djur i kringliggande lokalsamhällen.

Idag är 90 procent av all tobaksproduktion koncentrerad i låg- och medelinkomstländer. Tobaksproduktionen belastar de mest sårbara länderna genom att förstöra deras ekosystem och exploatera deras naturresurser. Flera av de låginkomstländer som producerar mest tobak, såsom Malawi, Zimbabwe, Indien och Pakistan, har bristande tillgång på mat. Genom att konkurrera om land och vatten med mat och andra kommersiella grödor, bidrar tobak till ökad konkurrens om dessa resurser och hotar fattiga samhällens uppehälle. Trots att majoriteten av tobaken exporteras till andra länder går den allra största delen av vinsten tillbaka till tobaksindustrin utan att gynna länderna där tobaken produceras.

Klimatförändringar, naturkatastrofer och förlust av biologisk mångfald

Det uppskattas att 1,5 miljarder hektar skog har förlorats globalt sedan 1970-talet, vilket har bidragit till 20 procent av årliga utsläpp av växthusgaser. Avskogning är en av de största orsakerna till koldioxidutsläpp och klimatförändringar, och är även förknippat med markförstörelse och ökenspridning på grund av ökad risk för jorderosion, minskad bördighet och produktivitet. Miljön förlorar sitt naturliga skydd mot naturkatastrofer såsom torka och översvämning.

Tobaksindustrins totala klimatpåverkan är jämförbar med hela länders och motsvarar minst 0,37 procent av världens totala klimatpåverkan. Det är nästan dubbelt så mycket som hela Sveriges klimatpåverkan, som motsvarar cirka 0,2 procent. Uppskattningen av tobaksindustrins klimatpåverkan baseras på effekterna av skogsavverkning, energiförbrukning och transporter.

En annan konsekvens är förlust av biodiversitet och biologisk mångfald. När skog avverkas för tobaksproduktion förstörs och fragmenteras de livsmiljöer som både människor, djur- och växtarter är beroende av för sin överlevnad. Eftersom odlingen dessutom förgiftar marker och vatten förgiftas också många levande organismer.

Avfall, transporter och luftföroreningar

Det miljöfarliga avfallet och alla transporter som tobaksproduktionen ger upphov till har fått relativt lite uppmärksamhet trots att det är en stor källa till tobaksindustrins miljöpåverkan. 1995 uppskattade forskare att tobaksindustrin årligen orsakar två miljoner ton fast avfall, 300 000 ton nikotinförgiftat avfall, och 200 000 ton kemiskt avfall. Det har uppskattats att enbart tobaksindustrin i USA var skyldig till utsläpp av 16 miljoner ton koldioxidekvivalenter år 2002. Detta behöver undersökas mer, men det finns mycket som tyder på att avfallet kan vara en av de tobaksindustrins största miljöfaror. Enligt en WHO-rapport från 2018 resulterar tobaksproduktionskedjan i totalt 25 miljoner ton fast avfall, inklusive farligt avfall och nedskräpning såsom fimpar, samt miljoner ton utsläpp av växthusgaser.

Tobaksröken, från de 6000 miljarder cigaretter som årligen konsumeras av världens en miljard rökare, släpper ut betydande mängder gifter och föroreningar direkt i omgivningen. Röken innehåller tusentals ton av cancerframkallande ämnen, andra gifter såsom formaldehyd och nikotin, och växthusgaser såsom koldioxid, metan och kväveoxider. Hälsoskadliga luftföroreningar och växthusgaser kommer även från de transporter, ofta med dieseldrivna lastbilar eller flyg, som används i alla led av produktionskedjan.

Nedskräpning

Fimpar är det vanligaste skräpet i världen. Sedan 1980-talet har 30-40 procent av allt upplockat skräp i städer och på stränder varit fimpar. Varje år slängs cirka 4500 miljarder fimpar på marken runtom i världen. Nästan alla cigaretterfilter innehåller ett slags plast, cellulosaaacetat, vilket gör att plast som väger sammanlagt 688 miljoner kilo årligen hamnar i naturen. Det tar flera år för naturen att bryta ned fimparna och under den tiden släpper filtren ifrån sig mikroplaster och giftiga ämnen från tobaken som skadar både djur och miljö.

Enligt organisationen Håll Sverige Rent slängs varje år en miljard fimpar på marken i Sverige, vilket resulterar i 108 ton plast i naturen. I svenska toaletter spolas fyra miljoner snusprillor ner varje dag, vilket resulterar i att 1100 ton snus belastar avloppsreningsverken varje år. Reningsverken är inte gjorda för att ta hand om de farliga ämnena som finns i snuset, såsom kadmium, vilket gör att de tillslut riskerar hamna i naturen. Enligt en undersökning från 2016 av organisationen Svenskt Vatten är knappt hälften av svenska snusare medvetna om att det är skadligt för miljön att spola ned snus i toaletten.

För mer info och engagemang

Om du vill veta mer om tobak, miljö, A Non Smoking Generation, eller hur du kan engagera dig för en tobaksfri värld:

- besök nonsmoking.se
- följ oss i sociala medier @nonsmokinggeneration
- mejla info@nonsmoking.se

Källor

Geist, H J. (1999). *Global assessment of deforestation related to tobacco farming*. Hämtad från: <https://tobaccocontrol.bmj.com/content/8/1/18>

Håll Sverige Rent. (2019). <https://www.hsr.se/fakta-om-skrap/samlade-fakta-om-skrap/varsta-skrapet-fimpen>

Svenskt Vatten. (2018). <https://www.svensktvatten.se/om-oss/nyheter-lista/nyheter-svenskt-vatten/pressmeddelande-varldstolettdagen-2016/>

The Truth Initiative. (2018). <https://truthinitiative.org/research-resources/harmful-effects-tobacco/why-are-cigarette-butts-most-littered-item-earth>

VISIR. (2018). *Tobaksindustrins miljöpåverkan*. Hämtad från: <http://www.visominteroker.se/wp-content/uploads/Rapport-Tobaksindustrins-milj%C3%B6p%C3%A5verkan-en-genomg%C3%A5ng-av-forskningsl%C3%A4get-2018.pdf>

WHO. (2018). *Cigarette smoking: An assessment of tobacco's global environmental footprint across its entire supplychain, and policy strategies to reduce it*. Hämtad från: <https://www.who.int/ctc/publications/WHO-FCTC-Environment-Cigarette-smoking.pdf?ua=1&ua=1>

WHO. (2017). *Tobacco and its environmental impact: an overview*. Hämtad från: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/255574/9789241512497-eng.pdf?sequence=1>

Bild på tobaksplanta, från A Non Smoking Generations studieresa till Malawi 2018.

→ Projektet Tobaksbarn är finansierat av Sida genom ForumCiv. A Non Smoking Generation ansvarar uteslutande för innehållet. Sida/ForumCiv delar inte nödvändigtvis de åsikter som framförs.